પૂર્વછાયો- પછી યોગ શીખવતાં, કરતાં તે તપ અભ્યાસ ।
અહોનિશ એમ કરતાં, વહી ગયો વૈશાખ માસ ॥૧॥
ત્યારે વર્ણિએ વિચારિયું, આજ કાલ આવે અવિનાશ ।
એમ કરતાં વહિ ગયો, અરધો તે જયેષ્ઠ માસ ॥૨॥
વળતાં વર્ણી વ્યાકુળ થઈ, જુવે વાટ વારમવાર ।
એક તપ ને ચિંતા બીજી, તેણે કૃશ થયા છે અપાર ॥૩॥

આતુરતા મન અતિઘણી, થઈ સ્વામીને મળવા માટ ।
સ્વામી પણ પછી ત્યાં થકી, ઇચ્છ્યા દેખવા વર્ણિરાટ ॥૪॥

ચોપાઇ- થયા ઉતાવળા તતકાળ, ભુજનગરમાંથી દયાળ ।
સુવર્ણ સરીખો આણ્યો છે રથ, બેઠા તે ઉપરે સમરથ ॥૫॥
ચલાવ્યો રથ શહેર બજાર, આવ્યાં દર્શને બહુ નરનાર ।
તેને જોતા જોતા જગદાધાર, આવ્યા શહેરથકી પોતે બાર ॥૬॥
સંગે આવ્યા છે વળાવા જન, નથી વળતા કરે છે રુદન ।
તેને આપે છે મહારાજ ધીર, કહે છે મ ભરો નયણે નીર ॥૭॥
આ સમો નથી રોયાનો જન, કરી લીયો કહું છું દર્શન ।
ત્યારે જન લુઈ નીર નયણે, બોલ્યા છે અતિ દીનતા વયણે ॥૮॥
કહે વહેલા આવજ્યો દયાળ, લેજ્યો નાથ અમારી સંભાળ ।
એમ કહીને જોડિયા હાથ, ત્યારે તે પ્રત્યે કહે છે નાથ ॥૯॥
જન સર્વે રહેજ્યો સાવચેત, રાખજ્યો હરિજનશું હેત ।
અમે આવશું હમણાં વળી, પણ પ્રાકૃત નહિ શકે કળી ॥૧૦॥
એમ કહીને ચાલિયા નાથ, સંત બે ચારને લઈ સાથ ।
સાંજે સાંજે કરતા મુકામ, આવ્યા સ્વામી પિપલાણે ગામ ॥૧૧॥
કરી મહારાજે મોટી મેર, આવ્યા મહેતા નૃસિંહને ઘેર ।
પછી વિપર કુરજી નામે, તેને મોકલીયો લોજ ગામે ॥૧૨॥
કહ્યું તેડી લાવો સંતજન, મર આવી કરે દરશન ।
ચાલ્યો બ્રાહ્મણ લાગીને પાય, આવ્યો ઉતાવળો લોજમાંય ॥૧૩॥
આપી સંતને જઈ વધામણી, સ્વામી પધારિયા તેહતણી ।
કહ્યું સ્વામીએ મોકલ્યું કાવી, કરો દર્શન સંત સહુ આવી ॥૧૪॥
એવાં અમૃતવચન સાંભળી, પામ્યા આનંદ સંતમંડળી ।
કહે નીલકંઠ બ્રહ્મચારી, ચાલો હમણાં કરી તૈયારી ॥૧૫॥
ત્યારે સંત કહે સુણો નાથ, ઇંદુ ઉગ્યે સહુ ચાલશું સાથ ।
પછી ચાલિયા ઉગતે ચંદ, નીલકંઠજી ને મુક્તાનંદ ॥૧૬॥
દેવાનંદ ને પરવતભાઈ, ચાલ્યા જેઠાભક્ત આદિ દઈ ।

દર્શન કરવાની ઈચ્છા છે ઘણી, બાંધી દૃષ્ટિ સહુ સ્વામીભણી ॥૧૭॥
વર્ણી તને કૃશ છે વળી, ન ચલાણું પડ્યા ભોમે ઢળી ।
પછી સર્વે બેઠા પાસે આવી, ચાંપે હાથ પગ હેત લાવી ॥૧૮॥
ત્યારે સત્તા આવી છે શરીરે, પછી ઉઠી ચાલ્યા ધીરે ધીરે ।
ત્યારે સર્વે મળી કહે જન, આમ કેમ થાશે દર્શન ॥૧૯॥
કરો યોગધારણા દયાળ, તો પોંચિએ સહુ તતકાળ ।
ત્યારે તેમ કરી ચાલ્યા નાથ, તૈયે કેણે ન પહોંચાણું સાથ ॥૨૦॥
જેમ છુટ્યો કમાનથી તીર, તેમ પહોંચ્યા ઓઝતે અચિર ।
વહે પ્રચંડ પુરે તે નદી, પડે જે તે ન નિસરે કદી ॥૨૧॥
પડ્યા એવા પુરમાંહિ પોત્યે, શરસમ ઉતર્યા સહુ જોતે ।
બીજા ઉતર્યા ત્રાપેશું પાર, પછી સહુ આવ્યા ગામ મોઝાર ॥૨૨॥
જયેષ્ઠ વદી બારશને દન, કર્યું સહુએ સ્વામીનું દર્શન ।
અતિગૌર ને પુષ્ટ છે તન, અંગે પહેર્યાં છે શ્વેત વસન ॥૨૩॥
સુંદર મુખ ને કમળનેણ, મંદહાસે મુખ સુખદેણ ।
ઉર વિશાળ અજાનકર, કંજસમ ચરણ સુંદર ॥૨૪॥
ભક્તે પૂજયા છે પુષ્પચંદને, બેઠા દિઠા સભામાંહિ જને ।
પરમ હિતકારી બહુનામી, દિઠા સિંહાસન પર સ્વામી ॥૨૫॥
તેને દેખીને પામ્યા આનંદ, ત્યારે ઉઠ્યા સ્વામી રામાનંદ ।
કર્યાં નીલકંઠે દંડવત, તેને ઉઠાડ્યા સ્વામીએ તરત ॥૨૬॥
પ્રેમે મળીને બેસાર્યા પાસ, કરી બીજાની બહુ આશવાસ ।
જેવા કહ્યા તા સાધુએ મળી, તેવા દીઠા છે વર્ણીએ વળી ॥૨૭॥
પામ્યા પરમાનંદ સુખભારી, આવ્યાં હર્ષનાં નયણે વારી ।
થયા બ્રહ્મચારી રોમાંચિતે, જોઈ રહ્યા સામું બહુપ્રીત્યે ॥૨૮॥
તેમ જોઈ રહ્યા સ્વામી હેતે, એક મીટે મટકાં રહિતે ।
પછી પુછે છે એમ મહારાજ, ક્યાંથી આવ્યા તમે વર્ણિરાજ ॥૨૯॥
કહ્યું મુક્તાનંદે વરતંત, સુણી રાજી થયા ભગવંત ।
પછી સ્વામીજીએ ઘણાં ઘણાં, કર્યાં વખાણ વરણિતણાં ॥૩૦॥

પછી ગદ્‌ગદ્‌ કંઠે ગિરા, બોલ્યા બ્રહ્મચારી રહી ધીરા ।
મારો મનોરથ મહારાજ, થયો સફળ સર્વે આજ ॥૩૧॥
તમે સાક્ષાત કૃષ્ણની ભક્તિ, પ્રવર્તાવી આ યુગમાં અતિ ।
એવા જનહિતકારી તમે, મળ્યે જન્મ સફળ માન્યો અમે ॥૩૨॥
ત્યારે સ્વામી કહે સત્ય વાત, તેમજ અમે છું રળિયાત ।
આવ્યા ક્યાંથી ચાલી તમે આજ, હશો ભૂખ્યા તમે મહારાજ ॥૩૩॥
પછી સ્વાદુ ફળ મંગાવિયાં, સુંદર ફરાળ કરાવિયાં ।
પછી વર્ણિરાજ મુનિઈંદ, બેઠા દેખી સહુ પામ્યા આનંદ ॥૩૪॥
એમ કરતાં થયો સાયંકાળ, ઉઠ્યા પૂજા કરવા દયાળ ।
પૂજા સામગ્રી લઈ બહુવિધિ, સેવા શ્રીકૃષ્ણદેવની કીધી ॥૩૫॥
તેદિ હતી રહેવા એકાદશી, કર્યું જાગરણ સહુ મળી નિશી ।
કરતાં કથા કીરતન ગાન, બોલ્યા વર્ણિપ્રત્યે ભગવાન ॥૩૬॥
કોણ દેશ કોણ જન્મ જાગ્ય, કોણ કુળભૂષણ બડભાગ્ય ।
કોણ માત તાત ગોત્ર લહીએ, કોણ પ્રવર શાખા વેદ કહીએ ॥૩૭॥
કોણ રીત્યે ઉપન્યો વૈરાગ્ય, કેમ કર્યો સ્વજનનો ત્યાગ ।
કોણ ઈષ્ટદેવ છે ઉપાસ, કેમ કર્યો તમે વનવાસ ॥૩૮॥
કહો તપમાં ભેદની વિધિ, યોગસાધના કેપેર કિધિ ।
તીર્થયાત્રા તીર્થના રહેનાર, તેને જીત્યા તે કોણ પ્રકાર ॥૩૯॥
એટલી વાત પુછી સ્વામી જ્યારે, કહી અનુક્રમે કરી ત્યારે ।
સુણી વિસ્તારે વારતા સહુ, સ્વામી આનંદ પામિયા બહુ ॥૪૦॥
પછી બોલ્યા સ્વામી સુખકારી, તમે સાંભળો હે બ્રહ્મચારી ।
ધર્મ વિપ્ર જે તાત તમારા, તે તો શિષ્ય થયાતા અમારા ॥૪૧॥
ભક્તિધર્મ દોય જે દંપતિ, તે મુંથી પામ્યા દીક્ષા ભાગવતી ।
તેના સુત તમે બ્રહ્મચાર, તેતો અમારા છો નિરધાર ॥૪૨॥
તમારાં માત તાત જે બેહુ, મળ્યાંતાં મને પ્રયાગમાં તેહુ ।
એતો રહેતાંતાં કોશલ દેશ, કરતાં મુમુક્ષુને ઉપદેશ ॥૪૩॥
અહિંસાદિ રખાવતાં નિયમે, કૃષ્ણભક્તિ કરાવતાં પ્રેમે ।

તમે તેથી અધિક અત્યંત, ગુણ લક્ષણે છો બુદ્ધિવંત ॥૪૪॥
તમને દેખતાં એવા જે મૃત્ય, તેને જણાઓ છોજ અમૃત ।
એવી સુંદર સારી જે વાત, કહેતાં સુણતાં ગઈ અર્ધરાત ॥૪૫॥
ત્યારે દીઠું છે આશ્ચર્ય એક, જાણ્યું ઉગિયા અર્ક અનેક ।
શ્રીસ્વામીના રોમરોમપ્રતિ, દીઠા તેજના સમૂહ અતિ ॥૪૬॥
તેહ તેજ દશે દિશમાંઈ, રહ્યું ઘરબાર પ્રત્યે છાઈ ।
પછી હતું રાત્યે તમ કાળું, તે ટળીને થયું અજવાળું ॥૪૭॥
રહ્યું એવા એવું પહોરવાર, જોઈ વિસ્મય પામ્યાં નરનાર ।
પછી સર્વે તેજ સંકેલાઈ, મળ્યું સ્વામીની મૂરતિમાંઈ ॥૪૮॥
જેમ ચોમાસામાં અભ્ર થાય, શરદ ઋતુમાં શૂન્યે સમાય ।
ત્યારે વર્ણી બોલ્યા શિશ નામી, ગુણે કૃષ્ણ સમાન છે સ્વામી ॥૪૯॥
એમાં કૃષ્ણ નિરંતર રહે છે, આ સ્વામીને વશ શ્રીકૃષ્ણ છે ।
એમાં અસત્ય નથી જો કાંઈ, એવું નિશ્ચય કર્યું મનમાંઈ ॥૫૦॥
પછી ગુરુએ માન્યા થકા ત્યાંઈ, રહ્યા સ્વામીને સંગે સદાઈ ।
બેઉ મૂરતિને જોઈ જન, પામ્યા આનંદ અતિશે મન ॥૫૧॥
સ્વામી પણ વર્ણિગુણ જોઈ, કૃષ્ણ સમાન માને છે સોઈ ।
જાણ્યું ધર્મની રક્ષાને કાજ, પ્રગટ્યા છે શ્રીકૃષ્ણ મહારાજ ॥૫૨॥
એમ પરસ્પર અતિપ્રીત્યે, કરે વાત અલૌકિક નિત્યે ।
સુણી જન પામે છે આનંદ, કહે ધન્ય ધન્ય સુખકંદ ॥૫૩॥

ઇતિ શ્રીમદેકાન્તિકધર્મપ્રવર્તક શ્રીસહજાનંદસ્વામિ શિષ્ય
નિષ્કુળાનંદમુનિ વિરચિતે ભક્તચિંતામણી મધ્યે રામાનંદ સ્વામીને
નીલકંઠવર્ણી મળ્યા એ નામે ચુંમાલીસમું પ્રકરણમ્ ॥૪૪॥